

Beschermd wonen naar de Wmo

Basisinformatie voor cliëntenraden, familieraden en Wmo-raden

Inhoudsopgave

1. Hoe is het nu geregeld?.....	4
2. Wat gaat er veranderen?	4
3. Wat betekent dit voor de huidige cliënten van beschermd wonen?	4
4. Wat staat er in het wetsvoorstel Wmo 2015?	5
5. Afspraken tussen veldpartijen.....	5
6. Welke stappen gaan gemeenten nu zetten?.....	6
7. Hoe de behoeften van cliënten te vertegenwoordigen?	6
8. Hoe zorgen dat gemeenten deze taak goed oppakken?	6
Literatuur	8

Leeswijzer

In het nieuwe Wmo-wetsvoorstel staat dat gemeenten vanaf 1 januari 2015 verantwoordelijk worden voor beschermd wonen. In deze factsheet leest u wat dit betekent voor huidige en toekomstige cliënten. Ook beschrijven we hoe ervaringsdeskundigen, familie- en cliëntenraden en Wmo-raden eraan kunnen bijdragen dat gemeenten deze nieuwe taak goed gaan oppakken.

Auteur

Nienke van der Veen, Aandacht voor iedereen

Met dank aan Henk Beltman, Mieke Biemond en Alice Makkinga (Aandacht voor iedereen) en Nic Vos de Wael (LPGGz).

Aandacht voor iedereen

Het programma 'Aandacht voor iedereen' heeft als doel het toerusten van Wmo-raden en belangenbehartigers. Een onderdeel van het programma is het beschikbaar stellen van bruikbare informatie en hulpmiddelen waarmee Wmo-raden, belangenbehartigers en cliëntenraden hun adviesrol beter kunnen vervullen als de gemeenten hun beleid ontwikkelen. De Adviseurs Versterking Wmo kunnen helpen bij het gebruik van deze hulpmiddelen. De toolkit die hieruit ontstaat, wordt verspreid via de communicatiekanalen van het programma en de websites van Aandacht voor iedereen. Nadere informatie is te verkrijgen bij de kennismakelaars Nienke van der Veen (nvanderveen@iederin.nl) en Henk Beltman (henkbeltman@zorgbelang gelderland.nl) en op de website www.aandachtvooriedereen.nl.

Beschermd wonen naar de Wmo

In het nieuwe Wmo-wetsvoorstel staat dat gemeenten vanaf 1 januari 2015 verantwoordelijk worden voor beschermd wonen. Wat betekent dit voor huidige en toekomstige cliënten? Hoe kunnen ervaringsdeskundigen, familie- en cliëntenraden en Wmo-raden eraan bijdragen dat gemeenten deze nieuwe taak goed gaan oppakken?

1. Hoe is het nu geregeld?

- Op dit moment is het beschermd wonen onderdeel van zorg met verblijf in de AWBZ.
- Het onderdeel zorg met verblijf kent in de ggz twee varianten. Een deel van de cliënten ontvangt zorg gericht op behandeling. Dat wordt het eerste jaar betaald uit de Zorgverzekeringswet, daarna uit de AWBZ met een zorgzwaartepakket B (ZZP B). Een ander deel ontvangt zorg gericht op begeleiding ofwel beschermd wonen. Deze cliënten hebben een zorgzwaartepakket C (ZZP C).
- Op veel plaatsen in Nederland is het beschermd wonen georganiseerd in een Regionale Instelling Beschermd Wonen (RIBW). Op andere plekken is het beschermd wonen onderdeel van een bredere ggz-instelling. Er bestaan ook kleinschalige wooninitiatieven voor beschermd wonen.

2. Wat gaat er veranderen?

Door de hervorming van de langdurige zorg wordt de verblijfszorg ggz in de toekomst bij andere wetten ondergebracht:

- Verblijfszorg met behandeling (nu ZZP B) gaat naar de Zorgverzekeringswet.
- Verblijfszorg gericht op beschermd wonen en begeleiding (nu ZZP C) komt onder de nieuwe Wmo te vallen. De 43 centrumgemeenten gaan deze zorg voorlopig uitvoeren.
- De zwaarste groep cliënten die zeer langdurig of levenslang aangewezen zijn op zorg met verblijf, gaat (in de toekomst) naar de nieuwe Wet langdurige zorg (Wlz). Dit kan gaan om zowel cliënten die nu een B-pakket hebben als cliënten die nu een C-pakket hebben.
- De overgang zal niet per 1 januari 2015 voor iedere cliënt meteen definitief zijn. Cliënten met een B-pakket die al langer dan drie jaar in een instelling verblijven, krijgen automatisch een plek in de Wlz. De overige cliënten (zowel C-pakket als B-pakket met verblijf korter dan drie jaar) zullen later beoordeeld worden of zij wel of niet in aanmerking komen voor de Wlz. Eerst zullen daarvoor objectieve, inhoudelijke toegangscriteria worden ontwikkeld.

3. Wat betekent dit voor de huidige cliënten van beschermd wonen?

- Wie op 1 januari 2015 een geldige indicatie op grond van de AWBZ heeft voor een ZZP C gaat in eerste instantie over naar de Wmo. De cliënt behoudt wel zijn aanspraken tot 2020 (of korter als de indicatie geen vijf jaar meer loopt).
- In een later stadium zal beoordeeld worden of de cliënt in de Wmo blijft of overgaat naar de Wlz. Wie voor de Wlz in aanmerking komt is afhankelijk van de nog te ontwikkelen inhoudelijke toegangscriteria.

- Naast de toegangscriteria voor de Wlz zal er een screeningsinstrument worden ontwikkeld waarmee een inschatting kan worden gemaakt wat de meest passende plek (en wettelijk kader) voor een cliënt is. Zowel de toegangscriteria Wlz als het screeningsinstrument zullen naar verwachting pas na 1 januari 2015 gereed komen.
- Zodra de toegangscriteria voor de Wlz gereed zijn, zal ernaar worden gestreefd cliënten zo snel mogelijk duidelijkheid te geven of toegang tot de Wlz aan de orde is.
- Zoals gezegd geldt een overgangsrecht tot in ieder geval 1 januari 2020 of korter als de indicatie eerder eindigt. Dit betekent echter niet dat er een garantie is dat deze cliënten recht hebben op precies dezelfde zorg en ondersteuning van hun huidige aanbieder.
- Vanwege de kwetsbaarheid van deze doelgroep is het belangrijk dat gemeenten snel duidelijkheid geven over de veranderingen. De gemeenten geven nu aan dat zij in de eerste jaren continuïteit van zorg belangrijk vinden.

4. Wat staat er in het wetsvoorstel Wmo 2015?

- Gemeenten worden in het kader van de nieuwe Wmo verantwoordelijk voor het bieden van onderdak en begeleiding aan personen met een psychiatrische aandoening. Gemeenten zijn niet verantwoordelijk voor de behandeling van deze personen. Behandeling blijft onderdeel van de Zorgverzekeringswet.
- In de nieuwe Wmo staat dat het beschermd wonen is bedoeld voor personen met psychische of psychosociale problemen die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving.
- Zij kunnen wonen in een accommodatie van een instelling, met het daarbij behorende toezicht en begeleiding.
- Het beschermd wonen heeft verschillende doelen:
 - het bevorderen en herstel van zelfredzaamheid en participatie
 - het bevorderen van het psychisch en psychosociaal functioneren
 - stabilisatie van een psychiatrisch ziektebeeld.
- Een ander belangrijk aspect van het beschermd wonen in de Wmo is het bieden van een veilige woonomgeving.
- Tenslotte is beschermd wonen gericht op het voorkomen van verwaarlozing of maatschappelijke overlast. En op het afwenden van gevaar voor de cliënt of anderen.

5. Afspraken tussen veldpartijen

Het Landelijk Platform GGz heeft met organisaties van zorgaanbieders en VWS werkafspraken gemaakt voor een zorgvuldige overheveling van de verblijfszorg ggz. Ook de VNG onderschrijft de thema's en de richting die in de werkafspraken zijn vastgelegd. Het gaat onder meer om:

- Goede borging van de positie van de cliënt. Er komt een handreiking voor gemeenten hoe zij medezeggenschap, klachtrecht en vertrouwenswerk binnen beschermd wonen kunnen vormgeven. Uitgangspunt is dat rechten en plichten zoveel mogelijk overeenkomen met wat nu al in de AWBZ geregeld is.
- Kwaliteit en het belang van een integraal zorgplan voor de cliënt.
- Samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars op regionaal niveau om te voorkomen dat mensen tussen wal en schip vallen. Cliënten- en familieorganisaties, maar ook woningcorporaties zullen aan dit regionale overleg deelnemen.

6. Welke stappen gaan gemeenten nu zetten?

- Vooral nog worden de 43 centrumgemeenten die nu verantwoordelijk zijn voor de Maatschappelijke Opvang ook verantwoordelijk voor het beschermd wonen. De regie voor plaatsing van cliënten ligt bij deze centrumgemeenten.
- Gemeenten gaan met aanbieders in gesprek over de zorginkoop van 2015. In het voorjaar van 2014 moet duidelijk zijn bij welke instellingen gemeenten beschermd wonen gaan inkopen. Transformatie van de voorziening heeft komend jaar niet de hoogste prioriteit, maar kwaliteit en continuïteit moeten uitgangspunten zijn. In de toekomst kunnen gemeenten op zoek gaan naar vernieuwende manieren om het beschermd wonen in te richten.
- In het beleidsplan en de verordening dienen gemeenten vast te leggen op welke wijze en op basis van welke criteria wordt vastgesteld of iemand in aanmerking komt voor beschermd wonen. De samenwerking tussen centrumgemeenten en 'gewone gemeenten' (regiogemeenten) is hierbij van groot belang, want helder moet zijn wanneer iemand nog thuis hulp kan krijgen of wanneer beschermd wonen nodig is.

7. Hoe de behoeften van cliënten te vertegenwoordigen?

Hoe kunnen ervaringsdeskundigen, cliëntenraden, familieraden en Wmo-raden de behoeften van huidige en toekomstige cliënten vertegenwoordigen bij de invoering van de nieuwe Wmo?

- Veel van de cliënten die nu gebruikmaken van beschermd wonen verblijven in een RIBW, of in de afdeling beschermd wonen van een ggz-instelling. Deze instellingen hebben hun eigen cliëntenraden en soms ook familieraden.
- Daarnaast zijn er door heel Nederland Regionale Cliëntenorganisaties actief. Kijk op de website van het LPGGz voor meer informatie over deze RCO's: www.platformggz.nl/lpggz/regiokamer.
- Om ervoor te zorgen dat het nieuwe Wmo-beleid goed aansluit bij de mogelijkheden en behoeften van cliënten, is het uiterst belangrijk dat ervaringsdeskundigen, cliënten- en familieraden, RCO's en gemeenten met elkaar in gesprek gaan.
- Daarnaast is het belangrijk dat er duurzame verbinding tot stand komt tussen de cliëntenorganisaties rond het beschermd wonen en de Wmo-raden en lokale belangenbehartigers. Zoek elkaar op, organiseer een kennismakingsgesprek, leer elkaars positie en standpunten kennen.

8. Hoe zorgen dat gemeenten deze taak goed oppakken?

Hoe kunnen ervaringsdeskundigen, cliënten- en familieraden en Wmo-raden eraan bijdragen dat gemeenten deze nieuwe, en voor hen relatief onbekende, taak goed gaan oppakken? Enkele inhoudelijke aandachtspunten voor de belangenbehartiging en participatie rondom de nieuwe Wmo en het beschermd wonen als onderdeel daarvan, zijn:

Continuïteit

- Het is belangrijk dat gemeenten zorgen voor continuïteit in het beschermd wonen, zodat er steeds voldoende plekken beschikbaar zijn die aansluiten op de behoeften van cliënten.
- Het is belangrijk dat cliënten in de transitiefase zoveel mogelijk hun eigen woonplek en hun eigen hulpverleners kunnen houden, als ze dat willen.

- Hierbij dienen gemeenten zorgvuldig rekening te houden met de complexiteit van de doelgroep. Het gaat om een groep burgers met ernstige en vaak langdurige problematiek. Begrippen als 'herstel' en 'participatie' zijn op hen in veel gevallen zeker van toepassing, maar vragen vaak om een andere invulling dan bij anderen die een beroep op de Wmo doen.

Keukentafelgesprek

- Benadruk bij gemeenten het belang van de inzet en opleiding van onafhankelijke ervaringsdeskundige medewerkers die de huidige en toekomstige cliënten kunnen ondersteunen bij de voorbereiding en tijdens het keukentafelgesprek. Ook in de begeleiding van cliënten van beschermd wonen is de inzet van ervaringsdeskundigheid een belangrijke factor.
- Ook consultants die het keukentafelgesprek voeren dienen kennis hebben van deze specifieke doelgroep. Ook hier is het wenselijk dat zij worden getraind door ervaringsdeskundigen.

Inbedding in de lokale samenleving

- Bedenk dat de buurt en de woonomgeving vaak sterk reageert op de komst van een voorziening beschermd wonen voor mensen met een psychische aandoening. Daarom is het belangrijk dat gemeenten in hun beleid aandacht besteden aan kwartiermaken. Kijk voor inspiratie op: www.youtube.com/watch?v=Gh4VrF7pdYc.
- Daarnaast dienen gemeenten aandacht te hebben voor een goede uitstroom van cliënten van beschermd wonen naar het zelfstandig wonen in een dorp of wijk. Belangrijk aandachtspunt hierbij is de uitstroom naar veilige wijken met een goede ondersteuningsstructuur. Denk hierbij ook aan de inzet van maatjesprojecten en scholing van ondersteuners of begeleiders in de wijk, die te maken krijgt met cliënten die vanuit het beschermd wonen uitstromen.
- Adviseer gemeenten om aandacht te besteden aan het aanbod van betaalbare, toegankelijke en veilige woningen voor uitstromers. Afspraken met woningcorporaties zijn hiervoor noodzakelijk.

Kwaliteit en innovatie in het aanbod

- Het is belangrijk dat ervaringsdeskundigen, cliëntenraden en familieraden kunnen meedenken over de kwaliteitscriteria voor aanbieders van beschermd wonen.
- Moedig gemeenten aan om in hun beleid, in het keukentafelgesprek, en in de dagelijkse begeleiding van cliënten van beschermd wonen voor een goede verbinding te zorgen met zinvolle dagbesteding, werk of onderwijs. Kijk voor inspiratie op: www.bedreivigheid.nl en op: vriendggz.nl.
- Bekijk ook of er ruimte is voor maatwerk en innovatie, bij voorkeur door cliëntgestuurde initiatieven of organisaties. Goede voorbeelden hiervan zijn Umah Hai: www.umah-hai.nl en Chapeau Woonkringen: www.chapeau-woonkringen.nl. Voor tips over het starten van een maatschappelijk initiatief beschermd wonen kunt u, onder andere kijken op de website van de Vereniging Het Wooninitiatief: www.hetwooninitiatief.nl en de website van het Landelijk Steunpunt Wonen: www.woonzelf.nl.
- De gemeente kan keuzevrijheid en innovatie bevorderen door de zorginkoop cliëntvolgend in te richten en niet alleen zaken te doen met een beperkt aantal grote aanbieders.

Literatuur

Bronnen die zijn gebruikt voor de ontwikkeling van deze factsheet:

- Informatiekaart Beschermd Wonen, TransitieBureau Wmo, februari 2014, te downloaden via: www.invoeringwmo.nl/bibliotheek/informatiekaart-beschermd-wonen
- Kamerbrief 'Positionering langdurige intramurale ggz', 24 maart 2014, te downloaden via: www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/03/24/kamerbrief-over-positionering-langdurige-intramurale-ggz.html
- Meedoen in elke gemeente van onze provincie!, GGZ-beraad Overijssel, november 2013, te downloaden via: ggzberaad.nl/wp-content/themes/weblicity/banner/index.html
- Robuust organiseren van beschermd wonen onder de Wmo 2015, Vereniging Het Wooninitiatief, februari 2014, te downloaden via: www.chapeau-woonkringen.nl/informatie/Beschermd_wonen_Wmo_2015.pdf

Hoe helpt Aandacht voor iedereen?

- Programma 'Aandacht voor iedereen' helpt Wmo-raden, belangenbehartigers, cliëntenraden en gemeenten bij de voorbereiding op de komende decentralisaties in het sociale domein. Beschermd wonen is een onderdeel van deze veranderingen. De Adviseurs Versterking Wmo van het programma kunnen cliëntenraden en familieraden van beschermd wonen de komende jaren ondersteuning bieden bij inhoud en processen op lokaal niveau bij deze veranderingen. AVI-partnerorganisatie LPGGz is hier nauw bij betrokken.
- AVI-adviseurs kunnen cliëntenraden en familieraden informeren de veranderingen voor beschermd wonen en over de decentralisatie van begeleiding naar de Wmo. Zij kunnen aangeven welke onderwerpen cliëntenraden, familieraden en Wmo-raden lokaal aan de orde kunnen stellen. Zij helpen bij het leggen van contacten van cliëntenraden met Wmo-raden, de gemeente, enz. Belangrijk is dat bij overgang van beschermd wonen naar de Wmo de lokale 'tegenstem' goed geregeld is.

Programma Aandacht voor iedereen

De factsheet Beschermd Wonen is een uitgave van programma Aandacht voor iedereen. Het programma is opgezet om Wmo-raden en belangenbehartigers te informeren over de transitie van de AWBZ-begeleiding en hun rol daarbij. Aandacht voor iedereen wordt gefinancierd door het ministerie van VWS. De bij het programma betrokken landelijke organisaties zijn: CSO, Ieder(in), Koepel Wmo-raden, LPGGz, Mezzo, NPCF, Oogvereniging, Per Saldo en Zorgbelang Nederland. Aandacht voor iedereen werkt nauw samen met het Transitiebureau van VNG en VWS.

Voor meer informatie over Aandacht voor iedereen en over de activiteiten en de ondersteuningsmogelijkheden die het programma kan bieden, kunt u contact opnemen met het programmasecretariaat:

Programma Aandacht voor iedereen
Postbus 1038
3500 BA Utrecht
T 030 291 6622

secretariaattransitie1@iederin.nl
www.aandachtvooriedereen.nl